

ללמוד וללמד

ליקוט דברי חיזוק ומוסר - על סדר הפרשה - הנוגעים לזמנינו

ויקרא אל משה (ויקרא א, א)

ויקרא אל משה, פרש"י לכל הדברות ולכל האמירות ולכל הציווים קדמה קריאה לשון שמלאכי השרת משתמשים בו שנאמר וקרא זה אל זה ואמר קדוש.

הנראה לבאר ברמז בלשון זה, כי הלשון קריאה בעצמה איננו לשון של מלאכי השרת רק הכתוב מספר שהם קוראים זה לזה.

אכן הנה להלן כתיב (ויקרא ה, טז) ואת אשר חטא מן הקודש ישלם ואת חמישיתו יוסף עליו ונתן אותו לכהן וגו', שיש לדקדק בל' מן הקודש ישלם אין לו ביאור וערש"י.

אולם הנה כל תורה ותפלה ומעשים טובים אשר עושה האדם בעולם הזה הנה עיקר הכוונה בהם להעלות מ"נ למעלה למעלה עד אין סוף ב"ה ועיקר הוא מסירות נפש ר"ת מיין נוקבין, **כי כן בכל ת"ת ותפלה צריך להיות בה מסירות נפש לה' יתברך** להדבק באור העליון ב"ה, וכמובא בזה בס' תהלים בהרבה מקומות.

והנה ע"י העלאת מ"נ הנה מתעורר ע"כ היחוד העליון להשפיע כל טוב למלכות ומה גם **נפש כי תחטא חליה להש"י ופוגם למעלה במדות העליונות הנה בתשובה צריך להיות עמה מס"נ**, כדי להעלות מ"נ להשב שפע הצניורות לנכון, וכו'.

הנה זה הפי' ואת אשר חטא מן הקודש ישלם, פי' אשר חטא ופגם במדות העליונות.

וזה מן הקודש כי בחי' הקדושה הוא מסירות נפש כמ"ש (שם כב, לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל כנודע וזהו וחמישיתו הוא בחי' ה' תתאה יוסף בחי' יסוד ע"י הצדיק יסוד עולם גורם היחוד וכל הנהגת העולם עליו.

וכן כתיב להלן (שם ה, כד) ושלם אותו בראשו וחמישיתו יוסף עליו כי צריך לתקן בחי' היסוד שעולה עד הדעת והמחשבה שבראשו להיות לו מחשבות טהורות ע"י כן יתעורר בחי' הקדושה והיחוד להשפעות טובות על בני'.

וז"ש כאן (שם ה, טז) ונתן אותו לכהן והכהן יכפר עליו ג"כ רומז על הנ"ל, והבן.

והנה אמנם תכלית כל התיקונים בתשובה ותלמוד תורה ותפלה הכל הוא ע"י הצדיק יסוד עולם, והוא שכתוב (שם א, יד) ואם מן העוף עולה קרבנו לה' עוף גימט' יוסף, ר"ל ע"י יוסף בחי' היסוד צ"ע עולה קרבנו לה'.

והנה כן בענין הקרבנות (שם יט, ה) לרצונכם לפני ה' וכן (שם א, א) לרצונו לפני ה'.

וכדי לבאר ענין הרצון הזה מה הוא, נקדים מה שכתוב (בהפילת שב"ק) ששים ושמיים לעשות רצון קונם, דהנה הצדיקים הם המשרתים והם המאוות

לפני הש"י ב"ה וכן כתיב (תהלים קג, כא) צדיקים עושי רצונו, פי' הצדיקים **במעשיהם הטובים ובמסירת נפשם לאהבת הש"י ב"ה** מעלים מ"נ ומעוררים הרצון העליון להיחוד, וזהו ששים ושמיים לעשות רצון קונם לעשות היחוד למעלה שהוא רצון קונם הוא קנ"ו והמ"ם רומז למלכות שנעשה היחוד ביסוד ומלכות.

וזהו הרמז בר' עקיבא שהיה שמו עקיב"א ב"ן יוסף ב"ן הוא שם במלכות יוסף הוא בחי' יסוד שע"י **מסירות נפש של ר' עקיבא נעשה היחוד והרצון** כמ"ש (ברכות סא, ב) יצאה נשמתו באחד הוא היחוד יסוד מ כיל"ח.

וזהו בחי' הקרבן שמקרב היחוד וזהו (ויקרא א, ט) להקריב אשה לה' וזה (שם א) לרצון לפני ה', והבן.

וזהו לשון קריאה שהוא לשון חיבה לשון שמלאכי השרת, כי שורש ענין קריאה רומז על היחוד וירידת האור העליון כמובא בזה"ק לשון (ויקרא כג, א) מקרא קודש ע"ש.

והנה זהו שפרש"י ז"ל לכל הדברות ולכל האמירות ולכל הציווים קדמה קריאה, הוא הפי' **לכל אשר ידבר האדם בתפלה או בתורה או איזה אמירה של קדושה ואיזו ציווי של קדושה איש לרעהו קדמה קריאה, פי' צריך לכוון ראשונה להיחוד עליון שהוא לשון קריאה** כמ"ש, והקריאה הוא היחוד לשון חיבה כנ"ל, והוא שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר (ישעיה ו, א) וקרא זה אל זה ואמר קדוש, כי יש כתות מלאכים שנבראים בכל יום לומר קדוש ואח"כ נשרפים ועולים כמובא כל זה בזוהר הק' ובספרים.

והנה המלאכים האלו אף על פי שידועים שיאבדו אח"כ אף על פי כן אומרים הקדושה במסירות נפש הגדולה, כן ילמוד האדם להיות במסירות נפש לכל תלמוד תורה ותפלה, להמשיך האור העליון למטה בה' להיות בבחי' הקריאה היקרה הזאת כידוע לידועי חן, והבן.

(תפארת שלמה)

אשר נשיא יחטא (ויקרא ד, כב)

אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות אשר ה' אלקיו אשר לא תעשנה ואשם.

י"ל בדומה למאמר הנ"ל **דבנשיא הוצרך ביותר להזהיר שה' הוא אלקיו ולא האינטערעסן והפארטיי כי הנשיא ביותר עלול להכשל בענין זה כדי להחזיק במלכותו, יהיו כל עניניו כפי דרישת הפארטיי ולא כדרישת השי"ת, ולהטות ולשפוט את כל הענינים וכל הנהגה כפי שיצא טוב לתועלת עצמו להחזקת נשיאותו ולהרבות כבודו וממשלתו ולא לפי שיצא טוב לכבוד השי"ת והחזקת עבודתו ותורתו וגדירת הפרצות.**

אף כי גם הכהן גדול והסנהדרין עלולים לזה אבל הנשיא עלול ביותר וקרוב לזה לכן הזהיר בנשיא שה' הוא אלקיו ולא הפארטיי והאינטערעסן.

כי ענין הפארטיי והאינטערעסן הוא ראש כל פרצה ועזיבת תורה ועבודה ולהחריב האמת כמו שנראה בימינו, ובאמת כך הי' מעולם אך בימינו ביותר, והשי"ת ירא בענינו במהרה.

(חלקנו בתורתך)

ונפש כי תחטא (ויקרא ה, א)

ד"א נפש כי תחטא וגו' זה שאמר הכתוב (קהלת ו) כל עמל אדם לפיהו אמר ר' שמואל בר אמי מה שסיגל אדם מצות ומעשים טובים אינו מספיק להבל היוצא מפיו (שם) וגם הנפש לא תמלא רבי ברכיה ור' קרציפא בשם ר' יוחנן אמרין כפיטורין היוצאין מן הושט ור' חנינא אמר כציפורין היוצא מן הושט שמואל אמר כסילון רטוב והפוך היוצא מן הושט.

א"ר שמואל בר יצחק כל מה שסיגל אדם מצות ומעשים טובים לפיו ולא לפי בנו ולא לפי בתו ורבנן אמרי לפיהו ולא לריח רע **לפי שהנפש הזו יודעת כל שיגיעה לעצמה יגיעה לפיכך אינה שביעה למצות ומעשים טובים.**

אמר ר' לוי, משל לעירוני שהיה נשוי בת מלכים **אף על פי שמאכילה כל מעדני עולם אינו יוצא ידי חובתו למה לפי שהיא בת מלכים כך כל מה שיפעל אדם עם נפשו אינו יוצא ידי חובתו למה שהיא מלמעלה.**

(מדרש רבה ויקרא פרשה ד' פסקא ב')

...ותראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם הוא למצבו בעולם הזה, כי מה הם חיי האדם בעולם הזה, או מי הוא ששמח ושליו ממש בעולם הזה, ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם עמל ואון (תהלים ז, ז) בכמה מיני צער וחלאים ומכאובים וטרדות, ואחר כל זאת, המות, אחד מני אלף לא ימצא שירבה העולם לו הנאות ושלוה אמיתית, וגם הוא, אילו יגיע למאה שנה כבר עבר ובטל מן העולם.

ולא עוד אלא שאם תכלית בריאת האדם היה לצורך העולם הזה, לא היה צריך מפני זה שתנופח בו נשמה כל כך חשובה ועליונה שתהיה גדולה יותר מן המלאכים עצמם, כל שכן שהיא אינה מוצאה שום נחת רוח בכל עינוגי זה העולם.

והוא מה שלמדונו זכרונם לברכה במדרש קהלת, זו לשונם (קהלת רבה ו, ו) וגם הנפש לא תמלא, משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם, אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם,

אינם כלום לה, למה שהיא מן העליונים.

וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ז), על כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד, כי אין הנשמה אוהבת העולם הזה כלל אלא אדרבא מואסת בו, אם כן ודאי לא היה בורא הבורא יתברך בריאה לתכלית שהוא נגד חוקה ונמאס ממנה, **אלא בריאתו של האדם, למצבו בעולם הבא היא, ועל כן ניתנה בו נשמה זאת, כי לה ראוי לעבוד, ובה יוכל האדם לקבל השכר במקומו וזמנו, שלא יהיה דבר נמאס אל נשמתו בעולם הזה, אלא אדרבא נאהב ונחמד ממנה, וזה פשוט.**

והנה אחר שידענו זה, נבין מיד חומר המצוות אשר עלינו ויקר העבודה אשר בידינו, כי הנה אלה הם האמצעים המביאים אותנו אל השלמות האמיתית, אשר בלעדם לא יושג כלל.

ואולם ידוע כי אין התכלית מגיעה אלא מכח קיבוץ כל האמצעים אשר נמצאו ואשר שימשו להגיעו, וכפי כח האמצעים ושימושם, כן יהיה התכלית הנולד מהם, וכל הפרש קטן שימצא באמצעים, תבחן תולדתו בבירור ודאי בהגיע זמן התכלית הנולד מקיבוץ כולם, כמו שכתבתי, וזה ברור, מעתה ודאי הוא, שהדקדוק שידקדק על ענין המצוות והעבודה, מוכרח שיהיה בתכלית הדקדוק כאשר ידקדקו שוקלי הזהב והפנינים לרוב יקרים, כי תולדתם נולדת בשלמות האמיתית והיקר הנצחי שאין יקר למעלה ממנו.

נמצינו למדים, כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון, והנאות העולם אין ראוי שיהיו לו אלא לעזר ולסיוע בלבד לשיהיה לו נחת רוח וישוב דעת למען יוכל לפנות לבו אל העבודה הזאת המוטלת עליו.

ואמנם ראוי לו שתהיה כל פנייתו רק לבורא יתברך, ושלא יהיה לו שום תכלית אחר בכל מעשה שיעשה אם קטן ואם גדול אלא להתקרב אליו יתברך ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו, הן הנה כל עניני החומריות והתלוי בהם, עד שימשך אחריו יתברך ממש כברזל אחר אבן השואבת, וכל מה שיוכל לחשוב שהוא אמצעי לקורבה הזאת, ירדוף אחריו ויאחז בו ולא ירפהו, וכל מה שיוכל לחשוב שהוא מניעה לזה, יברח ממנו כבורח מן האש, וכענין שנאמר (תהלים ס), דבקה נפשי אחריו בי תמכה ימיני, כיון שביאתו לעולם אינה אלא לתכלית הזה, דהיינו להשיג את הקירבה הזאת במלטו נפשו מכל מונעיה ומפסידיה.

והנה אחר שידענו והתברר אצלנו אמתת הכלל הזה, יש לחקר על פרטיו לפי מדרגותיהם, מתחלת הדבר ועד סופו, כמו שסדרם רבי פנחס בן יאיר במאמר שלו שהבאנו כבר בהקדמתנו, וכו'.

(מסילת ישרים פרק א')

ונפש כי תחטא (ויקרא ה, א)

תני חזקיה (ירמיה ג) שה פזורה ישראל נמשלו ישראל לשה מה שה הזה לוקה על ראשו או בא מאבריו וכל אבריו מרגישים כך הן ישראל אחד מהן חוטא וכולן מרגישים (במדבר טז) האיש אחד יחטא תני רשב"י משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה נטל אחד

מהן מקדח והתחיל קודח תחתיו אמרו לו חבריו מה אתה יושב ועושה אמר להם מה אכפת לכם לא תחתי אני קודח אמרו לו שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה כך אמר איוב (איוב יט) ואף אמנם שגיתי אתי תלין משוגתי אמרו לו חבריו (שם לד) כי יוסף על חטאתו פשע בינינו יספוק אתה מספיק בינינו את עונותיך.

(מדרש רבה ויקרא פרשה ד' פסקא ו')

הנה ידוע שבעת שקבלנו התורה מאת ה', לא רק על עצמו בלבד קיבל כל אחד לקיים, כי אם כל מה שיהיה ביכולתו לחזק את קיום התורה אצל שאר בני ישראל גם כן התחייב כל אחד, ונעשינו כולנו ערבים זה לזה, וכמו דכתיב הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, וכמו שפירש"י שם דהיינו שנעשו ערבים זה לזה.

ולכך הדין שכל אחד מישראל מוציא את חבריו בקיום המצוות אף שיצא הוא כבר כגון קידוש ותקיעת שופר וכדומה (וכמו שכתב הרא"ש בברכות דף ס) דאם יחסר לחבירו איזה מצוה כאילו חסר לו, וכן נמי שיפריש כל אחד את חבריו מאיסור לא תעשה, דאם לא יפרישו מהאיסור במקום שיש ביכולתו, יענש גם הוא.

וזה הענין של קבלת הערבות, מלבד מה שקבלנו על עצמינו מלפנים בעת קבלת התורה, אנו שונים אותו גם כן בכל יום בעת שאנו מקבלים עלינו עול המצוות (בפרשה שניה של ק"ש דכתיב בה ושמתם את דברי אלה על לבבכם וגו' וכמו שאחז"ל בברכות י"ג ע"א) ואנו מפרטים אחר כך בברכת אמת ויציב שהקבלה היא על עצמו ובנינו ועל כל כלל ישראל, וזהו מה שאנו אומרים ודבריו חיים וקיימים וכו' על אבותינו ועלינו על בנינו ועל דורותינו ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך וכו' חק לא יעבור.

ועתה נתבונן בעצמינו, הלא ידוע שכשראובן ערב בעד שמעון על כמה מאות רובל, וכל שכן אם ערב בעדו על כמה אלפים, ורואה ששמעון רוצה לקחת איזה עסק, והוא מכיר מכבר את העסק ההוא כי רע ומר הוא, שעל ידי זה יפסיד כל מעותיו, כמה מההשתדלות היה עושה ראובן למונעו מן העסק ההוא, בעבור ידיעתו והכרתו היטב שעל ידי זה יחזור כל החוב עליו.

וכן נמי בענינו, צריך האדם לדעת, דאם יכול למנוע את חבריו מאיזה עון על ידי הוכחה וכדומה, או את אנשי עירו, והוא מתעצל מזה, יתפש לעתיד לבא באותו עון, וכמו שאמרו חז"ל כל מי שיש בידו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס על עון אנשי ביתו, באנשי עירו ואינו מוחה נתפס על עון אנשי עירו, לכל העולם כולו ואינו מוחה נתפס על כל העולם כולו.

ואיתא בויקרא רבה, שה פזורה ישראל, מה דרכו של שה לוקה באחד מאבריו וכולם מרגישים (ר"ל שדרך השה הוא שכל העדר מתחברים ביחד, וכששה אחת לוקה ברגליה וכדומה והיא עומדת, כולם יעמדו לפי שעה) אף ישראל אחד חוטא וכולם נענשים.

והנה אנו רואים בעונותינו הרבים שקיום הדת מתמוטט מדי יום ויום, ואם לא נראה לחזקה מי יודע מה יהיה יכול להולד ח"ו כעבור שנים, כי כל בית

ישראל נמשלו לכרם, וכדכתיב (ישעי' ה) כי כרם ה' בית ישראל, וכשגדרה נפרצה מעט, אם לא נראה לתקנה, הפירצה הולכת ומתרחבת ועל ידי זה יכלה כל הכרם לכסוף, ואפילו אם לא יופקר במשך הזמן רק איסור אחד של תורה, גם כן רע ומר הוא, וכל שכן אם יגיע הדבר ח"ו לידי חייבי כריתות ומיתות בית דין, אוי

ואבוי יהיה כי יפקוד הש"י העון על כולנו. ואל יתפאר האדם בנפשו לומר כי ישיב לפני ה', לא היה בי כח למנוע אותם מן האיסורים, אבל הלא ידוע מכמה פסוקים ומאמרי חכמינו ז"ל כי חפצי שמים צריכים להחשב בעיני אדם על כל פנים כחפצי עצמו, ובחפצי עצמו ידוע שאפילו כשהעסק הולך בענין רע, אף על פי כן אינו מתיימש ממנו, ותמיד חושב עצות איך לשפרו, וגם שואל מאחרים הסוחרים הגדולים איזו עצה ותחבולה לזה, והקדוש ברוך הוא ממציא לו עצה, ומצוי הדבר שלבסוף מרויח מן העסק.

ואף בזה, אילו היה שקול בעיני האדם רצון הקב"ה כרצונו, היה מחפש עצות ותחבולות איך להקים הדת שלא תתמוטט, ובודאי היה הקב"ה ממציא לנו עצה וגם עזר גדול מאתו יתברך לזה [וזהו שאמר הכתוב בכל דרכיך דעהו וגו', רוצה לומר באותן הדרכים שהוא מתנהג בעניני עצמו צריך להתנהג בעניני שמים].

אבל בעו"ה אין אנו עושים כן בעניני שמים, ותיכף כשהאדם רואה לפום רהיטא שאין לו עצה לזה, תיכף הוא מתיימש מזה ופוסט עצמו מן הדין, אבל לא בשביל שהוא פוסט עצמו למטה יפטר למעלה, לך נא ראה מה שאמרו חז"ל (שבת נה) על הפסוק והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים והנאנקים, דהיינו שהקב"ה צוה למלאך שירשום על הצדיקים תו, לרמז תו של תחיה, ולבסוף כתיב שציוהו להתחיל העונש מאנשים הקדושים, כי מדת הדין עלתה לפניו לומר מה נשתנו אלו מאלו, וענה הקב"ה אלו צדיקים גמורים ואלו רשעים גמורים, ושאלה מדת הדין היה להם למחות, וענה הקב"ה גלוי לפני שלא יקבלום, ושאלה מדת הדין אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי, מיד יצא הדין לחייב את כולם.

ובמדרש איתא ששאלה מדת הדין, מי מהם נהרג עבורי, מי מהם נפצע מוחו עבורי, מכל זה נוכל להתבונן עד כמה גדול החיוב על כל אחד מישראל לחפש עצות ותחבולות, ולהתרצות על כל פנים אף להתבזות, ואך למנוע עון ופשע מישראל.

ודע עוד, דמלבד שיש עליו חטא על שלא מיחה בחבירו כי כל ישראל הם כאיש אחד, וחטא של חברו פוגם גם בנשמתו, עוד יש עליו דין חמור לעתיד, כשחבירו החוטא נענש ומת בעונו, גם הוא ידרש על דמו, וכדאיתא בתנא דבי אליהו כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה ולהחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר, כל הדמים הנשפכים בישראל אינם אלא על ידו, שנאמר ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והזהרת אותם ממני באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו וגו' הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש עכ"ל, מכל זה יתבונן האיש הנלבב גדול החיוב בענין זה.

(חומת הדת לח"ח, מאמר חיזוק הדת מאמר ב')